

Crítica

Un home de debò

EVA COMAS

NARRATIVA

Sándor Márai, *L'amant de Bolzano*. Traducció d'Antoni García Santiago. Empúries. Barcelona, 2003.

D'ença d'aquella excelsa escena a la cort dels feais de *Odissea* en la qual Ulisses, el gran heroi astut i enginyós, es fa un fart de plorar com una criatura recordant les atrocitats de la guerra de Troia, la bona literatura no ha parat de vessar personatges admirables que, emergint del paper i de la tinta, semblen encarnar-se en la més viva realitat. Algun unguent d'alquímia secreta ha d'impregnar per força les pàgines d'alguns llibres, perquè si no resulta racionalment incompreensible que els lectors caiguem en un deliri visionari quan ens fa l'efecte que Ulisses, el Tirant, el Quixot, Ana Ozores i Isabel Archer són no tan sols reals, sinó molt més creïbles i convincents que les persones de la nostra vida quotidiana. Aquesta al·lucinació sorprenent, aquest efecte de veritat que tan sols es produeix quan el lector topa de sobte amb un personatge literari d'alçada és el mateix impacte que tenim davant l'aventurer i seductor incorregible que protagonitza l'última novel·la de Sándor Márai (1900-1989) editada en català, *L'amant de Bolzano*. Prenent com a excusa un episodi real de la vida de Giacomo Casanova, l'escriptor hongarès no es limita a oferir-nos una nova versió del mite faldiller més cantat de la història d'Occident, sinó que afinant l'estil, desgranant amb saviesa la trama i esculpint uns monòlegs magistrals, Márai ens obliga a creure que estem davant d'un home de debò.

Som al segle XVIII, l'època que ha convertit l'amor en artífici, l'època en què estimar requereix sempre una màscara inaudita per escenificar el ritual de la passió, l'època en

què l'emascarat més il·lustre, Giacomo Casanova, ha estat proscrit durant més d'un any de tota representació amorosa a la presó de Ploms de Venècia. La novel·la comença precisament quan, amb una fuga brillant del captiveri, Casanova torna a escena disposat a seduir l'única dona que la vida li ha vetat, disposat a representar el seu gran paper en l'obra teatral més important. La fama i els aplaudiments el precedei-

l'agudes, amb una trama en què la sorpresa atrapa el lector, que, seduït per un personatge imprevisible, no para de preguntar-se què succeirà.

Però si bé el fil narratiu és impecable, el gran encert de *L'amant de Bolzano* és que tota l'obra representa un gran homenatge a la força persuasiva del llenguatge. A través de llargues converses els personatges es van definint i convencent els uns als altres. No

s'escriuen els personatges serveixen per reflexionar sobre l'ofici d'escriure. Cadascuna de les paraules d'aquestes cartes és sotmesa a una anàlisi exquisida, a una profunda exegesi hermenèutica, a un examen d'estil exhaustiu. I és així perquè els desitjos de Giacomo Casanova no es redueixen només a la felicitat completa, sinó que a més també aspira a convertir-se en un gran escriptor. Continua, doncs, l'home-

temps més corrupta, més bella i al mateix temps més putrefacta. Venècia és la insígnia decadent que identifica el protagonista i alhora el revesteix de l'aire aristocràtic que tant agrada a Sándor Márai. En efecte, especialista a pintar escenaris en què llueix un antiga esplendor que ja ha entrat en el declivi, aquest escriptor hongarès s'esforça per dotar els seus personatges d'un toc civilitzat i de bon gust que en el cas de

Casanova li faran exclamar: "En els grans duels de la vida ens hem d'enfrontar sempre, fins i tot en els moments més crítics, fent servir exclusivament les armes de la cortesia: són les úniques armes dignes dels éssers humans".

Aquest refinament propi de les èpoques de crepuscle és una característica constant en les obres de Márai, un autor que, captivat per l'era dels grans imperis europeus, va intentar recrear-los en la majoria dels seus llibres. Així, les tres darreres obres publicades, *L'última trobada*, *L'herència d'Eszter* i *Divorci a Buda* són un cant nostàlgic a l'Imperi Austro-hongarès de finals del segle XIX. Si bé a *L'amant de Bolzano* Márai canvia d'època i d'escenari, en l'obra es manté invariable aquesta reivindicació de la bona educació i de l'alta cultura. I es manté invariable també la seva capacitat per seduir el lector, per arrossegar-lo fins a l'última plana amb el seu estil elegant que tan bé ha sabut reproduir en català el traductor

El novel·lista hongarès Sándor Márai va néixer el 1900 i va morir el 1989

xen, fins i tot abans que s'alci el teló. A la ciutat de Bolzano el seu nom corre de boca en boca: les serventes, els sastres, els barbers i, fins i tot, la seva estimada i el seu espòs murmuren al pati de butaques. I a pesar de la gran expectació que com un incendi virulent es propaga al seu voltant, el foraster llibertí, l'amant ingovernable, el mestre de la conquesta passional no decep. I si no decep és perquè, entre bastidors, Sándor Márai ha estat capaç de confegir una història sense esclertes, amb un argument guiat per la coherència i

més en una nit, Casanova s'enfronta a les paraules del seu rival, el comte de Parma, i a les de la seva estimada, Francesca, que desafien la seva màscara de seductor. És gràcies a aquests extensos diàlegs teixits amb retrets, ironies i pactes que Márai aconsegueix revelar els secrets d'un home insatisfet permanentment, d'un personatge que aspira a la felicitat per damunt de tot, però que és incapaç d'aconseguir-la.

Si els diàlegs de Casanova amb Francesca i el comte de Parma són un elogi a l'art de la bona conversa, les cartes que

natge al poder de les paraules quan Márai ens presenta un home abocat a la contradicció de voler viure i escriure alhora. Casanova és un personatge incapaç de sotmetre's a la soledat que requereix sempre la ploma, incapaç de renunciar a la riquesa que ofereix la vida, però alhora és també incapaç de resignar-se a deixar que la seva existència s'escoli sense convertir-la en una obra d'art eterna.

A pesar que l'acció transcorre a Bolzano, la història pren com a emblema una altra ciutat més noble i al mateix

tor Antoni García Santiago. En aquesta obra, Márai no només fa un homenatge a la capacitat persuasiva del llenguatge, sinó que el llibre mateix és un gran exemple del poder de seducció de les paraules. El ritme elaborat de cada frase que empeny el lector a recitar amb veu alta, el degoteig de pensaments brillants pronunciats amb mots escollits i, sobretot, el retrat precís d'una màscara inaudita fan que el lector caigui rendit i que, en una espècie de deliri visionari, es convenci a ell mateix que es troba davant d'un home de debò.